

Franz Werfel'in *Mezunlar Günü* Romanında Suç

DR. EMRE BEKİR GÜVEN*

Öz

20. yüzyıl romanı, var olan sinema tehdidine rağmen güçlü bir şekilde gelişmiş ve Don Kişot'tan bu yana romanın, bir tür olarak bütününe sağlam bir zemine oturmasını sağlamıştır. Özellikle ilk çeyrekte ortaya çıkan isimler ve yapıtlar, ele aldıkları teknikler ve temalar itibarıyla bu olguya katkı sağlamışlardır. Yeni izlekleri yeni anlatım teknikleriyle buluşturma bu açıdan romana katkı sağlamıştır. Bu izleklerden biri de aslında her zaman var olan suç olgusudur. Suç olgusunun, önceki dönemlerin aksine, 20. yüzyıl romanın birtakım örneklerinde temelden sorunsallaştırıldığını görmek mümkündür. Bu gerçekte 20. yüzyıl insanı ve yaşantılarının payı büyüktür. Franz Kafka, Robert Musil, James Joyce yapıtlarının bazı örneklerine paralel olarak Franz Werfel'in *Mezunlar Günü* romanında suçun sorunsallaştırıldığı görülmektedir. Romanda, gençliğinde başvurduğu suçun farklı boyutlarından kurtulamayan bir yargıç konu edilmektedir. Roman zamanına göre güncelde yargıç olarak çalışan, konumu ve ilkeleri itibarıyla suça mesafeli olan bir figürün suçla ne denli yoğrulmuş olduğu ele alınmaktadır. Bundan dolayı da figür, zaman zaman şizofreni hali içerisine girebilmektedir. Bu çalışma, Franz Werfel'in *Mezunlar Günü* romanında suç izleğini irdelemektedir. Suça mesafeli ve suçun içerisinde olma halini sorgulamaktadır. Dr. Ernst Sebastian ve Franz Adler figürleri üzerinden suçun farklı boyutlarını incelemektedir.

Anahtar sözcükler: Franz Werfel, *Mezunlar Günü*, suç, roman, izlek.

GUILT IN FRANZ WERFEL'S NOVEL *CLASS REUNION*

Abstract

The 20th century novel has developed strongly despite the existent threat of cinema and has ensured that the whole of the novel as a genre is on solid ground since Don Quixote. Especially the names and works that emerged in the first quarter, contributed to this phenomenon in terms of the techniques and themes they dealt with. Bringing new topics together with new narrative techniques contributed to the novel in this respect. One of these topics is the phenomenon of guilt, which has always existed. It is possible to see that the guilt phenomenon is fundamentally problematized in some examples of the 20th century novel, unlike previous periods. 20th century people and their lives have a great share in this reality. In parallel with some examples of the works of Franz Kafka, Robert Musil, and James Joyce, it is seen that guilt is problematized in Franz Werfel's novel *Class Reunion*. In the novel, the subject is a judge who cannot get rid of the different dimensions of the guilt he resorted to in his youth. It is discussed how a figure who is currently working as a judge according to the time of the novel, and who is distant from crime in terms of his position and principles, is kneaded with crime. For this reason, the figure can enter into a state of schizophrenia

* Siirt, Türkiye, emrebekirguven@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1789-1730.

from time to time. This study examines the guilt theme in Franz Werfel's novel *Class Reunion*. It questions the state of being distant from and involved in crime. It examines different dimensions of guilt through the figures of Dr. Ernst Sebastian and Franz Adler.

Keywords: Franz Werfel, *Class Reunion*, guilt/crime, novel, theme.

GİRİŞ

Bir varlık olarak insanın, suç ile olan ilişkisi çok boyutlu ve karmaşıktır. İnsan, kimi zaman uygarlaşma süreçleri içerisinde suçu tanımlayan ve suçun karşısında duran, kimi zaman ise suçu bizzat oluşturan ve suçun neredeyse her boyutuna başvuran bir varlık olmuştur. Bir taraftan “uygarlık kurucu” niteliği üzerinden suçu mümkün olduğunca ait olduğu habitusun dışına çıkarmaya çalışmış, diğer taraftan “ilkel” varlığıyla suçu adeta var etmiştir. Bu yönüyle insanın, suç ile sarmal bir ilişkiye sahip olduğu söylenebilir.

İnsanlığın suç ile olan ilişkisinin başlangıç sürecini, tarihsel gelişimini belirlemek güçtür. Freudyen yaklaşımla bakıldığında, insan, güdülerini gereği kural ve değerlerin dışına çıkmayı kendi içinde taşır (karş.: Freud, 2016, s. 21-22). Freud’un, tragedya etkisiyle verdiği Ödipus örneğinde “... tragedya kahramanının kendi bilgisi ve istemi dışında suç işlemesi, ruhunda barındırdığı canice yönelimlerdeki bilinçsiz niteliğin tam bir dışavurumuydu.” (1974, s. 63) ifadesi, insanlık ile suç ilişkisini anlama açısından açıklayıcıdır. Bu tezden yola çıkıldığında, insan, suçu kendi içinde taşır; dolayısıyla da yaradılış ve varoluş açılarından suçtan bağımsız bir varlık değildir. Bu yönüyle suçun, tanımına bağlı olarak, insan ile eşit yaşta ve benzer tarihsel sürece sahip olduğu söylenebilir.

Kutsal metinlere göre insan yaratılışının hemen ardından suça bulaşır ve cezalandırılır. Eski Ahit’te “iyiyle kötüyü bilme ağacı” üzerinden, suç işleyen insanın cezalandırılması anlatılır (2002, s. 3-5). “Böylece RAB Tanrı, yaratılmış olduğu toprağı işlemek üzere Adem’i Aden bahçesinden çıkardı. Onu kovdu.” (Eski Ahit, 2002, s. 5) ifadeleri, belirlenmiş olan yasağı ihlal suçunu işleyen kişiye verilmiş olan cezaya nitelikli bir örnektir. Aynı şekilde kadim tabletlerde de suç ve yaptırım olguları ile bağlantılı veriler saptamak mümkündür. Sümer tabletinde “onun yüzünden hayvanlar süt vermiyor, yavruları bile aç kaldı, ... Ağılda ve ahırda kötü ve yasak bir şey yaptı, tereyağı ve süt çok az bulunuyor” (Sümer Kral Destanları, 2017, s. 37) denirken, Babil tabletinde “Bana rahat vermiyorlar, ... Gündüzleri huzurum kaçıyor, geceleri gözümeye uyku girmiyor, ... Yaptıkları her şeyi yasaklarım, dağıtıyorum onları!” (Babil Yaratılış Destanı, 2017, s. 4) denmektedir. Gerek dini anlatılar gerekse tespit edilmiş yazılı kaynakların en eskilerinden bazıları, insanlığın suça dair bir algısının olduğunu göstermektedir.

Yazılı tarih, tanımdan bağımsız olarak, bir bütün olarak suç olgusunu ancak belirli bir tarihe kadar götürebilmektedir. Bu da Sümerler üzerinden ancak kabaca MÖ 4.000 yıllarına işaret etmektedir. Nitekim birçok tablet bu denli geçmişe de tarihlenememektedir. Dolayısıyla insanlık tarihine kıyasla, oldukça kısa bir kesit suç açısından incelenebilmektedir. Oysaki insanın psikolojik ve fiziksel yapısı, bu kesitten fazlasına işaret etmektedir. Ancak bu tezi somut kanıtlarla temellendirmek güçtür.

Suçun tarihsel arka planı kadar tanımı da kuşkusuz önemlidir. Hatta tanımının, tarihsel sürecini belirlediğini söylemek de mümkündür. Herhangi bir fiilin, “suç tarihi” ya da “suçun tarihi”

başlıkları altında incelenebilmesi için, söz konusu fiilin suç olarak tanımlanmış olması gerekir. Bu noktada ne zaman ve ne/kim tarafından suç olarak tanımlandığı da tartışılması gereken etkenlerdir. Bu noktada verilebilecek iyi örneklerden biri nasyonal sosyalist Almanya'dır (1933-1945). Kitap yakmak, etik olmayan şekilde deney yapmak, belirli gruplardan insanları öldürmek herhangi bir suç oluşturmazken, belirlenmiş olan uygulamaların aleyhinde ifadeler dahi idamla sonuçlanan bir suçun konusu olabilmektedir. *Weißer Rose* örneği bunun kanıtı niteliğindedir ve görece kısa bir zaman sonra tersine suçlar ve yaptırımlar ortaya çıkacaktır. Bu defa suçlular kurban, düzen ve kanunun temsilcileri suçlu olacaktır. Bundan dolayı "suç" kavramı altında neyin kastedildiği önemli bir noktadır. Çünkü suç, tarihin insanlığa gösterdiği üzere kişiye, güç otoritesine ve zamana göre farklı şekillerde belirlenmektedir. Bu yüzden suçu disiplinlere, inançlara, coğrafyalara ve milletlere göre değil, genelgeçer kabullere göre ortaya koymak ve ele almak gerekir.

Jaspers'in önerdiği şemada suça dair dört kavram yer almaktadır: Kriminal suç, siyasi suç, ahlaki suç, metafiziksel suç (1946, s. 31-32). Çağdaş insanın, "suç" kavramına kodladığı anlam genellikle, Jaspers'in "kriminal suç" olarak sınıflandırdığı suçtur. Bu suçlardan bazıları, çağdaş hukuk sistemlerinin, ceza kanunlarında yer verdikleri bir kısmı genelgeçer kurallara göre de suç olan öldürmek, tecavüz, hırsızlık gibi fiillerdir. Oysaki suç, Jaspers'in şemasına paralel olarak bundan ötesidir. Nitekim çağdaş devlet sistemlerinde siyasi hükümetlerin salt hukuksal temelden uzak ve hukuk felsefesine aykırı suç tanımlamaları olabilmektedir. Bu tanımlamaları kanunlaştırarak birtakım fiilleri yasal veya yasak kılabilirler. Dolayısıyla insan için suç, nesnel ölçütler çerçevesinde olsa dahi sadece kriminal ya da hukuki bağlamda görülmemelidir. İnsan, çok boyutlu olarak suç ile karşı karşıyadır. Kimi zaman ahlaki olarak, kimi zaman inancı itibarıyla suça bulaşabilir. Bu noktadan hareketle, Jaspers'in önerdiği şemadaki kategoriler, suçun esasını anlamada önemlidir ve suçun, günümüzde anlaşıldığının aksine, daha fazlasını barındırdığını göstermektedir.

Kriminal, siyasi, ahlaki ve metafiziksel suçun yanına sadece örnek olarak bireysel, toplumsal, tarihsel gibi boyutlar da eklenebilir. Buradan çıkan sonuç, suçun çok boyutlu ve kapsamlı olabileceğidir. Dolayısıyla sadece edebi bir metinde değil, genel olarak "suç" kavramı irdelenirken, bu kavrama temelden ve felsefesi yapılarak yaklaşılmalıdır. Öteki türlü suç, kişiye, zamana, coğrafyaya, disipline ve daha birçok olguya göre değişmektedir.

Bu çalışma kapsamında suç, nesnel ve genelgeçer kurallara göre doğru olmayan ve sonucunun, bir başka varlığa zarar veren veya verebilme ihtimali olan fiiller olarak kabaca ifade edilebilir. Bu tanımlama dahi belirli eksiklikler ve tartışmaları beraberinde getirebilir. Suçun temelinde tam olarak bu kuşkunun yattığı söylenebilir. Ancak, kurmaca da olsa, bu çalışmanın araştırma nesnesini oluşturan yapıt suçun ne olduğunu belirli açılardan nesnel ve birçok kişi için geçerli olacak şekilde ortaya koymaktadır.

SUÇ VE EDEBİYAT

Edebi metinler, birçok konuya tematik malzeme olarak başvurabilmektedirler. Eğitim, ölüm, sevgi, utanç gibi sayısı çokça artırılabilir konular, edebi bir metnin konusu hatta üzerine kurulduğu izleği olabilmektedirler. Bu konu veya izleklerden biri de suç olgusudur. Suç, farklı

boyut ve türlü çeşitleriyle edebi bir metnin kolaylıkla ana izleği olabilmektedir. Başka bir açıdan, metne hasredilebilecek zengin bir kaynak olarak da görülebilir. Suç ve Ceza, Dava, Yabancı gibi kült metinlerin yanı sıra güncel metinlerde de bu izlek yer alabilmektedir.

Suçun edebi metinlerde sıkça karşımıza çıkması insan ve edebiyat bağlantısının sıkı ilişkisine dayandırılabilir. İnsanı psikolojik olarak, diğer varlıklardan ayıran oldukça önemli bir etken de felsefe ve edebiyat yapabilmesidir. Öte yandan edebiyatın hiç vazgeçmediği ana malzemelerinden biri de insanın kendisidir. Aralarındaki bu ilişki, insana dair unsurları, edebiyatın vazgeçilmez malzemesi kılmaktadır. “Suç işlemek söz konusu olduğunda insanın bir melek olmadığı; suç işleme durumunun insanın kendi varlığından, kaderinden kaldırılmadığı; insanın kendine başlangıçtan verili bir iradeyle suça yatkınlığı bir gerçektir.” (Sarı, 2018, s. 11) görüşünden de hareketle insan ile suçun ayrılmazlığı, edebi metnin nitelikli malzemesine dönüşmektedir.

Edebi metinlerde suçun temelden adeta felsefesi yapılarak sorunsallaştırıldığını görmek mümkündür. Özellikle Dostoyevski, Kafka ve Camus’un belirli metinleri, varlığın suç üzerinden sorunsallaştırılmasına örnek gösterilmektedir (Baumann & Kuschel, 2002, s. 11-19). Suçun, edebiyatta bu boyuta varan kullanımı söz konusuysen, sıradan bir izlek olarak kullanılmaması, edebiyatın tematik malzeme kaynağı açısından mantıklı olmaz. Bu yüzden suç ve kendisiyle bağlantılı olarak ceza, adalet, kayıp ve kazanç, başarısızlık ve başarı gibi konular edebi metinlerde sıklıkla karşımıza çıkar.

MEZUNLAR GÜNÜ

Franz Werfel’in *Mezunlar Günü* romanı 1928 yılında yayımlanmıştır. Yazıldığı dönemin ise, el yazmasına Werfel’in düştüğü tarihlere dayanılarak 14 Şubat ve 12 Mart 1927 günleri arasında olduğu söylenmektedir (Werfel, 2016, s. 211). Dolayısıyla romanın gerek yazıldığı gerekse yayımlandığı tarihler iki dünya savaşı arasında, gergin ve çatışmaya açık bir döneme işaret etmektedir. Öte yandan romanın 1 aydan kısa bir zaman içerisinde yazılmış olması da dikkat çeken başka bir noktadır. Romanda yer verilen çerçeve anlatı akıcı, anlaşılır, derinlik içermeyen ve yazar açısından vakit almayacak türdendir. Ancak, söz konusu çerçeve anlatı etrafında şekillenen asıl ve zaman alması beklenen unsurlar, derinlemesine sorgulamalar içeren fragmanlar ve metinlerarası ilişkilerdir. Buna rağmen görece kısa zamanda tamamlanmış olması, romanda yer verilen izlekler açısından dönemin zengin malzeme sunması ile açıklanabilir.

Franz Werfel

Tematik olarak bakıldığında roman, cinayet ile suçlanan ya da şüphelisi olan Franz Adler’in sorgulanması ile başlamaktadır. Sorguyu yürüten yargıç Dr. Ernst Sebastian, Adler ile sınıf arkadaşı olduğunu düşünmekte ve geçmişte işlediği suç ve suçlardan dolayı farklı duygulara kapılmaktadır.

Mesleğinde ilkleri yaşamakta ve adeta bocalamaktadır. Geçmişe, Adler ile olan yaşantılarına döndüğünde ise, ki bu nokta romanın çoğunluğunu kapsamaktadır, Sebastian suçu var eden bir canlıya dönüşmektedir. Sınıf arkadaşı oldukları dönemde Sebastian'ın başvurduğu eylemler yüzünden, Adler yaşamdan kopmuş ve sonucu belirsiz bir yola girmiştir. Böylelikle bir birey, dünyadan adeta silinmiştir. Romanda, sorgulamaya getirilen Adler'in gerçekten Sebastian'ın geçmişteki sınıf arkadaşı mı olduğu, yoksa işlediği suçlar yüzünden bir türlü sıyrılamadığı bir fantom mu olduğu kısmen belirsizdir. Okurun alımlamasına bağlı olmakla birlikte, bir yargıç olarak Sebastian'ın geçmişten ve suçtan sıyrılamadığı büyük ölçüde açıktır. Bugün sorguladığı Franz Josef Adler ile geçmişteki suçlarının nesnesi durumundaki Franz Adler farklı kişilerdir. Sebastian, mesleğinde ilkleri yaşamak pahasına, hiçbir zaman yapmadıklarını yaparak ve her zaman yaptıklarını yapmayarak yaşamındaki kendisine karşı suçlu olduğu Adler'i, yaşananlarla ilgisiz bir Adler'de görmektedir. Geçmişe ait "bir gençlik suçu" (Werfel, 2016, s. 210) Dr. Ernst Sebastian'ı kemiren bir sorundur. (karş.: Werfel, 2016, s. 5-210). Bu noktada, hukukçu romancı Bernhard Schlink'in, geçmişi ele alma ya da geçmişle hesaplaşmayı bir ödev olarak görmesine (2019, s. 11) paralel bir durum söz konusudur. Hesaplaşılmamış bir geçmişin yeniden ortaya çıkması ve kişiyi belirli noktalarda adeta felç etmesi olarak da yorumlanabilir.

Roman, tematik ve teknik çerçevesini salt bir iskelet olarak kullanmaktadır. Asıl başvurduğu eylem, temelde suçu sorunsallaştırmaktır. Franz Werfel'in bir Homo religiosus olarak sürekli olarak suç, pişmanlık ve ceza ile meşgul olduğu söylenir (Zahn, 1966, s. 31). Başka yapıtlarında da bu kavramları izlek olarak kullandığını görmek mümkündür. Werfel genel olarak bu tür konulara kafa yormuş; örneğin suçlu bir ruhun psikanalize değil, pişmanlık ve ceza, veya aşk ile iyileşebileceğine inanmış; yitirilmiş ya da ihmal edilmiş bir aşkın tüm günahların temel formülü olduğunu düşünmüştür (Zahn, 1966, s. 31). Bu düşüncesini temellendiren veri, *Mezunlar Günü* romanına hasrettiği fragmanların yanı sıra romanın henüz başında Goethe ve Gönül Yakınlıkları'na dair olan alıntısıdır. "Birinin üstünlüğü karşısında ezilmemenin tek çaresi ona sevgi duymaktır." (Werfel, 2016, s. 5) alıntısıyla Adler ve Sebastian ilişkisindeki neredeyse tüm sorunları bu

noktaya dayandırır. Dolayısıyla Werfel'in, genel olarak zihnini meşgul eden suç ve ilişkili bu olgulara ek olarak, Alma Mahler'in tahminine göre Hermann Sudermann ile tanışması (Zahn, 1966, s. 30) romanın yazılmasını sağlamıştır.

Mezunlar Günü, yazıldığı dönemin ötesinde bir roman olarak, günümüz okur profiline hitap eden bir boyuta sahiptir. Çoklu okumalara oldukça uygun, bir yandan ciddi edebiyat, diğer yandan eğlencelik edebiyat ürünü olarak görülebilir. Okurun bilgi birikimi ve edebi arka planına göre roman, kendini okura açmaktadır.

MEZUNLAR GÜNÜ VE SUÇ

Suçun edebiyattaki yansımalarına nitelikli bir örnek sunan *Mezunlar Günü* romanı, suçun çeşitli boyutlarına farklı açılardan yaklaşmaktadır. Romanın birçok noktasında suç izleğine rastlamak mümkün olmakla beraber roman, suça dair ironi zinciri ile adeta örülüdür. Nitekim ilk taslağında romanın, “Mezunlar Günü veya Bir Suç” adını taşıdığı söylenir (Werfel, 2016, s. 211).

Mezunlar Günü romanı, birden fazla suç açısından irdelenebilir. Babanın oğula karşı suçu, arkadaşın arkadaşına karşı suçu, toplumun bir bütün olarak kolektif suçu, eğitimin suça iten bir mekanizmaya dönüşmesi, hukukun bir aygıt olarak suçun kendisi olması gibi örnekler romanda yer bulmaktadır. Ancak anlatının tamamı ele alındığında, olayın merkezinde, bir bireye karşı işlenen suçlar ve bu suçların işlenmesinde kaynak rolünü oynayan bir başka birey durmaktadır.

Roman zamanına göre en az 25 yıl önce işlenen temel suç ve diğer suçların kaynağı rolündeki figür, bugün “sorgu yargıcı” olarak çalışan Dr. Ernst Sebastian’dır. “Asliye Mahkemesi Sorgu Yargıcı Dr. Ernst Sebastian, yarıya kadar içtiği sigarasını söndürdü. Görev başında sigara içmezdi. Bugün bir sorgu daha yapması gerekiyordu.” (Werfel, 2016, s. 5) ifadeleri ile başlayan roman, Dr. Sebastian’ın ilkelerine bağlı ve suça mesafeli olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Romanda karşılaşılan “Sebastian, çağdaş ilkeleri uygulayan bir hukukçuydu.” (Werfel, 2016, s. 7) gibi diğer ifadeler de bu izlenimi güçlendirmektedir. Ek olarak babasının “en üst düzey yargıç” (Werfel, 2016, 8) “Avusturya’da yaşayan tüm insanların yargıcı” (Werfel, 2016, s. 160) olarak ifade edilen “yargıtay başkanı” olması da ilkelere bağlılık ve suça mesafeli olma açılarından kendisine olan beklentiyi artırmaktadır. Nitekim bu beklentiye de romanda açıkça yer verilmektedir: “Böyle yüksek bir göreve atanmış olan kişinin oğlu da hiç kuşkusuz çok bilgili ve donanımlı sayıldığından, eski Avusturya saraylarında, yüksek sosyete toplantılarında değer verilen bir konuktu. Böyle bir itibara sahip olmak da ona yetiyordu.” (Werfel, 2016, s. 8) Ancak Dr. Sebastian, bu izlenim ve beklentinin aksine, özünde oldukça farklı bir kişilik yapısına sahiptir.

Dr. Sebastian, derin katmanda suça eğilimi yüksek bir figür olarak okur karşısına çıkar. Bir yanda yargıçlık yapan ve mesleğinin gereği olarak suçun karşısında durması gereken bir kişilik, diğer yanda suça ciddi anlamda meyli olan ve suçun birçok türüne başvurmaktan geri durmayan bir varlık söz konusudur. Romanda Dr. Sebastian’ın okul dönemine geri dönüşlerde, öğrenci Ernst Sebastian olarak suça sıklıkla başvurduğu ve çevresini de bu suçlara dahil ettiği görülmektedir. Çevresinde yer alan kişiler kimi zaman suça yardım ettirilen ve azmettirilen, kimi zaman da kurban olabilmektedirler. Bu kişilerin başında Franz Adler gelir. Normal şartlarda Adler ile okul arkadaşlığı dışında hiçbir bağlantısı olmayan Sebastian, geçerli bir nedeni olmaksızın Adler’i kurban kılar. İlk olarak akranlar arası zorbalık ile başlayan bu ilişki, son aşamada Adler’i olağan yaşamından uzaklaştırmaya, toplumun dışına itmeye, adeta yok etmeye kadar varır.

Adler’e karşı olan tutumunu somut bir nedene dayandırmak güçtür; ancak Sebastian’ın bu konudaki ifadesi şu şekildedir: “Görünüşünden rahatsız olduğum bu kızıl saçlı yenyetme oğlanı alt etme, hatta onu ezme arzusu içimde bir hırsa dönüşmüştü.” (Werfel, 2016, s. 70) Sebastian’ın bu ifadesi herhangi bir nedenden, yaşanmışlıktan, Adler’in bir davranışından ileri gelmemektedir. Sebastian nedensiz olarak bu hırsa sahip olur. Psikanalitik yaklaşım ile yorumlayarak Sebastian’ın, babası ile olan çatışması ya da babasının baskısı altında ezilmesi, bundan dolayı da en iyi olma

çabası, diğer taraftan Adler'de adeta babasının arzu ettiği ve kendisinin olması gereken evlat profilini görmesi gibi nedenler sıralanabilir. Romanın genelinde Sebastian'ın bir aşağılık kompleksi içerisinde olduğu okura hissettirilir. Okura aktarılan bu duyguda, bir kısmında ölmüş olmasına ya da bulunduğu şehir itibarıyla ortalıkta olmamasına rağmen baba figürü önemli bir yer tutar. Sebastian, farkında olmadan babasının da arzusunun paralel olarak üstün olma çabası içerisinde. Kendisine sorduğu "Herhangi birinin benden üstün olmasına nasıl izin verebilirim?" (Werfel, 2016, s. 70) sorusu bu iddiayı destekler niteliktedir. Zira Adler çok boyutlu, zengin bir kişiliğe sahiptir.

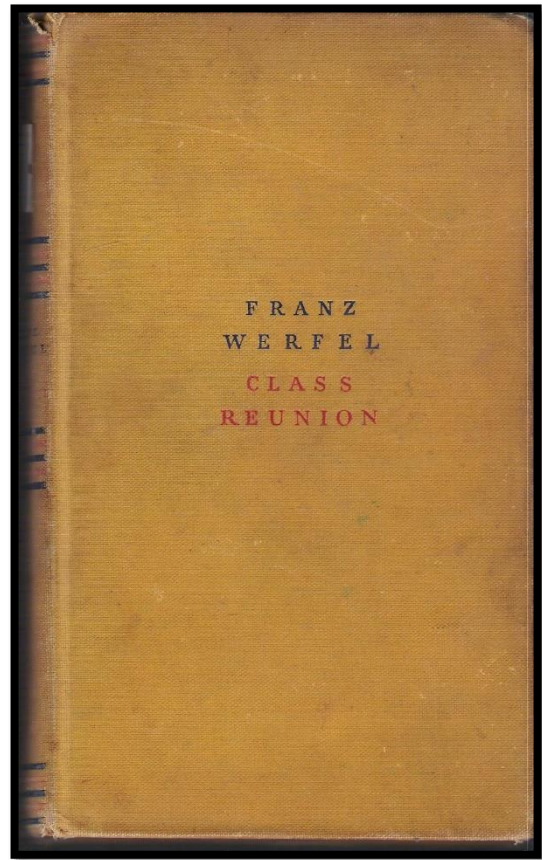
Franz Adler "sanatçı ve filozof olarak yaratılmış" (Werfel, 2016, s. 118) bir öğrencidir. Sebastian, yeni başladığı okulunda Adler için "O sınıfa ilk girdiğim gün, öğrencilerin arasında Adler'in büyük bir itibara sahip olduğunu hemen fark etmiştim." (Werfel, 2016, s. 67) der ve ek olarak herkesin hemfikir olduğu şu gözlemini paylaşır: "Bu kızıl saçlı çocuğun, günün birinde büyük bir adam olacağı, dünya için değerli bir armağan olan bu kişiyi bizim okulun yetiştirmiş oluşunun büyük bir onur sayılacağı konusunda herkes hemfikirdi." (Werfel, 2016, s. 67) Adler gerek disiplinler üzerine olan bilgi ve hakimiyeti, gerekse karakteri ile olağan dışı bir figürdür. Arkadaşlarını sadece akademik açıdan değil, sosyal açıdan da organize eden bir öğrencidir. Romanda yer alan diğer hiçbir öğrenci profili Adler'e bu açılardan yakın dahi değildir. Bu durumun sonucunda ise Adler, Sebastian'ın gözlemi ve ifadesiyle de okulun en iyi öğrencilerinden biridir: "Sankt Nikolaus Lisesi'ne girdiğimde, Adler okulun en parlak öğrencilerinden biriydi." (Werfel, 2016, s. 66) Ancak bu "parlak öğrenci", Sebastian'ın suça olan yakınlığı nedeniyle okulu terk edecek, toplumsal yaşamından kopacak, dünyadan adeta yok olacaktır.

Adler, herkesten çok, Sebastian'ı etkilemiştir. Sebastian'ın etkilenmeye uygun bir geçmiş ve psikolojisinin olduğunu söylemek bu noktada daha doğru olur. Sebastian kendi gözünde, istemeden de olsa Adler'i bir tanrıya dönüştürmüştür. Sebastian'ın bu konudaki itirafı "... ilk kez kendi benliğimi tamamen silmeye ve benden daha üstün olan birinin Tanrı vergisi yeteneğini tanıyıp ona tapmaya hazırdım." (Werfel, 2016, s. 73) şeklindedir. Cesare Beccaria'nın "... insanların birbirlerini kollayıp yardımlaşmaları yalnızca yararlı değil, aynı zamanda ortak bir düzeyin altına düşmemek için de zorunludur." (2015, s. 61) ifadesi, Adler ile Sebastian ilişkisi özelinde, toplumu düzenleyen yasalar ve bunlara temelde dayanak olarak görülebilecek onur olgusu açısından önemlidir. Bu yüzden, bir gereklilik olarak Sebastian, Adler'i tanrılaştırdığı oranda, karşısındaki varlığa karşı kendisini de küçültür: "Özgüvenim dibe vurmuştu. Hiçbir zaman Adler'in mertebesine ulaşamayacağımı anlamıştım. Onunla yarışmaya kalkışmak, Tanrı'ya kafa tutmak gibi boş bir çabaydı." (Werfel, 2016, s. 73) Bu tespit ve düşünceleri Sebastian için aktif suç işleme kararı olarak yorumlamak mümkündür. Sebastian bunların ardından, "... yalan söylemek ve suç işlemek bana ne kadar kolay gelmişti. İçimde hiçbir çekinme, sıkılma duygusu yoktu." (Werfel, 2016, s. 74) der. Bu ifadede, hiç kuşkusuz Sebastian'ın suça olan eğiliminin rolü büyüktür. Bu eğilimi, kişiliğinin derin katmanlarında, babası ve babasının konumuna dair bir tepki olarak yorumlamak da mümkündür. Bağlamıyla birlikte değerlendirildiğinde "en üst düzey yargıç" olarak babasından intikam almaya eğilim şekilde bir sonuç ortaya çıkabilir. Romanın zamanına göre ileriye, yargıç Dr. Sebastian olduğu dönem için de aynı durumun geçerli olduğunu görebiliriz: "Bugün de darda kalırsam, uygunsuz ve utanılacak bir eylemde bulunmanın bana zor gelmeyeceğinden eminim." (Werfel,

2016, s. 74) Dolayısıyla hem genç Ernst Sebastian hem de yargıç Dr. Ernst Sebastian için suça olan eğilim, varlıklarıyla ilgili bir durum olarak okur karşısına çıkmaktadır.

Sebastian'ın Adler'i bir tanrı ilan etmesinin ardından farkında olmadan suça başvurma eylemleri de aktif olarak başlamıştır. İlk ve "masum" olarak görülebilecek, belki de suç olarak nitelendirilmesi güç olan eylemi spor (beden eğitimi) dersine gerçekleşir. Adler'in kendisinden istenilen hareketi yapamaması üzerine Sebastian'ın "İçimdeki şeytan beni dürttü ve bir kahkaha kopardım." (Werfel, 2016, s. 83) ifadeleriyle Adler'i küçük düşürecek bir davranışta bulunur. İlk olarak bu davranış yadırgansa da giderek sesler çoğalır ve sonunda herkes güler. (karş.: Werfel, 2016, s. 83) Bu "masum" ve suç olarak nitelendirilmesi güç olan eylemin getirdiği zincirleme yaşantılar sonucu Adler kekeleye başlar (karş.: Werfel, 2016, s. 89) ve Adler profilinde bir öğrenci için bu, beklenmeyecek ve incitici bir durumdur. Kekeleye eylemi bir bireyin adeta imhası yolundaki ilk işaretti. "Adler sanki felce uğramıştı." (Werfel, 2016, s. 89) ile Sebastian ne yaptığının açıkça farkındadır. Her defasında kendisine gülünmesine dayanamaz ve en sonunda kendisi de gülmeye başlar: "Etrafındaki öğrencilerin kıs kıs gülmeye başladıklarını duyunca kendisi de birden kahkahayı patlattı. Bu kahkaha, kendisiyle alay etmenin ötesinde, bir intihar gibiydi. Onu mahveden ilk kahkahamın yankısıydı adeta." (Werfel, 2016, s. 90) Sebastian'ın "intihar" olarak gördüğü, "Artık onu yalnız arkadaşları değil, kendisi de terk etmişti." (Werfel, 2016, s. 90) dediği ve bunların nedeninin de kendisine dayandığının farkında olduğu bu yaşantının neden olacaklarının o esnada ne Adler ne de Sebastian farkındadır.

Sebastian "Açıkça itiraf etmeliyim ki, o günlerde beni suça iten duyguların egemenliği altına girmiştım." (Werfel, 2016, s. 92) ifadeleriyle suçun farkında olduğu, ancak buna başvurmaktan geri durmadığını ya da duramadığını kabul eder. Arkadaşlarını organize ederek, o zamana kadar söz konusu olmayan bir eyleme başvurur. "... okul kırma planları düzenliyor ve ince ince düşünerek eylemlerimizin göze batmamasını sağlayacak yollar tasarlıyordum." (Werfel, 2016, s. 93) diyerek Sebastian, düzenlediği ve okul arkadaşlarını dahil ettiği okula gitmeme eylemini anlatır. Bunu yaparken de aynı zamanda adli bir vaka olmasına rağmen, belgelerle oynamaktan geri durmaz. Bu durumu, "Ben, temiz kalpli Aurelie halamın imzasını kolayca taklit edebiliyordum. Diğer arkadaşlarım için gerekli olan imzaları da taklit etmeyi başardım. Kısa zamanda arkadaşlarımın analarının veya babalarının imzalarını atmakta büyük bir beceri kazandım." (Werfel, 2016, s.

93) diyerek övünçle anlatır. Okula gitmemenin başlarına açacağı sorunları bertaraf etmek için velisi olan halasının ve diğer öğrencilerin velilerinin imzalarını taklit etmek kendisi için adli bir soruna

hiçbir zaman dönüşmez; ancak o zamana kadar böyle bir şey yapmayan öğrencileri okuldan uzaklaştıran bir suç olarak romanda okur karşısına çıkar. Sebastian bazı noktalarda çevresinin neredeyse tamamına karşı suç yayan bir varlık olsa da suçların merkezinde Adler vardır. Kendisine karşı en fazla ve sık suça başvurduğu kişi Adler'dir.

Suçta başvurma yolunda Sebastian için diğer kişiler nesne konumundadır. Herhangi bir suçta kurban olan bir kişi, başka bir suçta yardımcı rolü üstlenebilmektedir. Azmettirdiği diğer bir kişi, ileriki aşamada bizzat kurbanı olabilmektedir. Kötü bir amaç taşıyıp taşımadığı bu fiilde belirsiz olan Sebastian, diğer okul arkadaşlarını da yanına alarak Adler'i istemli veya istemsiz alkole yakınlaştırmaktadır. "... Adler bizim teşvikimizle içkiye alışmaktaydı." (Werfel, 2016, s. 100) sözleriyle anlattığı durumu, Adler açısından basit ya da sıradan bir eylem olarak görmemek gerekir. Romanın ilk aşamalarında Adler zihni açık, canlı bir figür iken, son aşamalarında uyuşuk, neredeyse ölü bir karaktere dönüşür. Dolayısıyla alkole yaklaştırılmasını bu kapsamda ele almak gerekir. Adler gibi bir figürün belirli bir aşamaya kadar alkole yan yana anılması dahi güçken, bir aşamadan sonra okur, "İçkiye dayanıklı olmayan Adler bugün hepimizden fazla içti." (Werfel, 2016, s. 141) ifadesiyle karşılaşır. Yine Adler ile birlikte anılması olası olmayan diğer bir konu da cinselliktir. Sebastian, istememesine ve korkmasına rağmen Adler'i cinsel konulara zorlar. İlk olarak Sebastian'ın kendisi geneleve gider. (karş.: Werfel, 2016, s. 114, 116) Bu gidişi, Adler'e hazırlayacağı plana doğrudan yormak güçtür. Yine de Sebastian'ın Adler'i sürükleyeceği cinsel tecrübe bu gidişten sonra gerçekleşir. Sebastian'ın Adler'i bu açıdan tarifi şu şekildedir: "Adler'e gelince, o, bekaretini korumaktaydı. Bu bakımdan asaletine leke sürülemezdi izlenimini uyandırmıyordu. İç dünyasında ne şehvete karşı bir aç gözlülük vardı, ne de kibir." (Werfel, 2016, s. 116) Fakat bu tarifine rağmen Sebastian, Adler'i tuzağa düşürecek bir plan hazırlamaktan geri durmaz. Bu konuya uzak olan Adler'in böyle bir tecrübe sonunda verdiği tepki romanda şu sözlerle aktarılır:

Adler tarifi imkânsız bir feryat kopararak yataktan fırladı ve karşısında cehennem ateşi varmış gibi dehşet içinde gözlerini üzerimize dikti. Sürekli bağınyordu. Alnı kana bulanmış gibi kızarmıştı. ... Adler'in feryatları hala ortalığı inletiyordu, eline üç parçalı bir ayna geçirmiş, bilinçsiz, öldürücü bakışlarını üzerimize dikmişti. Bu bakışlarda onun iç dünyasından eser yoktu, sadece gözlerinin önündeki dehşete karşı kendini savunmaya çalışan ilkel bir korku vardı. (Werfel, 2016, s. 141)

Bu noktada sadece Sebastian ve yardımcılarının Adler'e karşı suçu değil, aynı zamanda Adler'in bizzat kendi varlığına karşı suçu söz konusudur. Vicdanına ya da benliğine karşı bir sorumluluğu yerine getirememiş olmanın verdiği suçluluk duygusu da burada aktarılmaktadır. Öte yandan Adler, ruh ve beden dokunulmazlığının, onayı olmamasına rağmen, başkaları tarafından delinmiş olmasının suçunu yine kendisine yüklemekte ve "ilkel bir korku" ile kendisini savunmaya çalışmaktadır. Bu olayda suçun birden fazla boyutu ve paydaşı karşımıza çıkar; ancak bunlardan en önemlisi, dokunulmaz olan insan onurudur.

İnsan onurunu incitmede Sebastian'ın herhangi bir hassasiyeti, gençlik dönemi için sınırlı olmak üzere söz konusu değildir. Ancak yargıç Dr. Sebastian için durum farklıdır. Dr. Sebastian, sorgu yargıcı olarak sorguladığı kişilerin onuruna ve bununla bağlantılı olarak suçu kanıtlanmış olması ilkesine oldukça saygılıdır. (karş.: Werfel, 2016, s. 7) Yargıçlık döneminden bağımsız olarak bakıldığında ise "onur" kavramından adeta bihaberdir. Adler'in defalarca onurunu incitmesine belki de en somut örnek onu bir dilim pasta için diz çökmeye zorlamasıdır. "Bir dilim meyveli tart çok az. Haydi Adler, önümde diz çök, sana üç dilim meyveli tart ikram edeyim." (Werfel, 2016, s.

97) sözleri, maddi imkânsızlık içerisindeki Adler için onur kırıcı niteliktedir. Yine Adler'in Marianne'ye duyduğu sevgiyi kullanarak, Adler'i komik duruma, Marianne'yi küçük düşürecek plan hazırlar. "Marianne'yi küçük düşürecek aptalca ve iğrenç bir olay yaratma fikrinin aklıma nereden estiğini kendi kendime açıklayamıyorum." (Werfel, 2016, s. 125) sözleriyle değindiği bu plan Sebastian'ın suça eğilimi ve insan onuruna göstermediği hassasiyetin kanıtları niteliğindedir. Diğer dolaylı yaşantılar da Sebastian'ın böyle bir hassasiyetinin olmadığı duygusunu güçlendirmektedir.

Babası tarafından Viyana'dan sürülüp (karş.: Werfel, 2016, s. 58) Nikolaus Lisesi'ne gönderildikten sonra yaşadığı ve yaşattığı bir dizi olaydan sonra Sebastian şu sonuca varır: "Böylece dersi dikkatle izlemenin bir öğrenci için onur kırıcı, aşağılık bir davranış olduğunu, çalışkan bir öğrenci olmaktan utanılması gerektiği izlenimini onda yaratmayı başarmıştım." (Werfel, 2016, s. 149) "Burda" adındaki çalışkan olarak görülebilecek bir öğrenci için söylediği bu sözler etkileşim kurduğu neredeyse tüm okul arkadaşları için geçerlidir. Sebastian bir araya geldiği insanları farklı açılardan olumsuz etkilediği gerçeği, kendisini akademik başarıda da göstermiştir. "Yalnız Adler'in değil, bütün sınıfın seviyesi düşmüştü." (Werfel, 2016, s. 148) cümlesi ile bu durum, romanda açıkça ifade edilir. Bu suç, Sebastian için daha somut bir suçu doğurur. Sebastian, "Bak, Adler, şimdi sana bir öneride bulunacağım. Bu fikrim aslında suç sayılır..." (Werfel, 2016, s. 153) diyerek kötü notları değiştirme planını başlatır. Bu eylemin kriminal bir suç olduğunun da farkındadır:

Ben belki senin hatırın için bu suçu işleyebilirim, Adler. Biliyorsun, bu iş şaka değil, bir suç. Sadece disiplin suçu da sayılmıyor, belge tahrifatı olarak kabul ediliyor ve bu suç için saptanmış maddelere göre cezalandırılıyor. Bu suçu işleyen yetişkinlere üç veya dört yıl hapis cezası veriliyor. Sen de bunu biliyorsun. Ama dur bakalım, belki senin için bu suç işlerim... (Werfel, 2016, s. 153)

Sebastian, not değiştirme eyleminin kriminal bir suç olduğunu, karşılığı olarak öngörülen cezası, yetişkin ya da çocuk ayırımını bilmekle kalmaz; alttan alta suçun farklı bir boyutuna başvurarak karşısındaki kişinin saf karakterini istismar eder. Adler'i de yanına alarak, işin temelinde zorunda bırakarak eylemi gerçekleştirir. "Suç aletim olan küçük şişeyi, sileceği ve kurulama bezini" (Werfel, 2016, s. 156) ifadelerini kullanarak Adler'in notlarını olumlu yönde değiştirir. Kendi notlarını değiştirme konusunda ise "Eğer yeterli zamanım olursa, kendi kaderimi de biraz düzeltmeye karar verdim." (Werfel, 2016, s. 156) der. Ancak bunu yapamadan yakalanır. Adler kapıda nöbet tutan olduğu için yakalanmaz, "suçüstü" yakalanan Sebastian'dır. Buna rağmen Adler, okul arkadaşını terk etmez:

Kafama şiddetli bir darbe yemiş gibi oldum. Yine de sarsılmadım, sadece hafifçe irkildim ve ağzıma tuhaf, ekşimsi bir tat yayıldı. İlk düşüncem "Şimdi Adler ne yapacak?" oldu. Adler'in yerinde başka biri olsa, büyük bir talih eseri olarak suçüstü yakalanmamış olma fırsatını değerlendirir ve Tanrıya şükrederek oradan sıvıştırdı. Ama Adler bunu yapmadı ve odaya girdi. (Werfel, 2016, s. 157)

Ortada, "suçüstü" yakalanmış olan kişi Sebastian olmasına rağmen türlü oyunlarla suç Adler'in üzerine bırakmayı başarır. Bu suç ve devamına yaşanacaklar, Adler'in okuldan, toplumdan ve dünyadan yok olmasına neden olacak son halkadır.

Sebastian, suçu Adler'in üzerine bırakırken başka bir kriminal suça, iftiraya başvurur. Sebastian "Ben suçsuzum!" (Werfel, 2016, s. 161) gibi ifadelerle Adler'i hedef gösterir. Öğretmenin "Ama benim görüşüme göre, şerefsizliğin ve alçaklığın başladığı yerde, insanlık da biter!" (Werfel,

2016, s. 161) uyarısına rağmen, “Ama orada yazılı olan benim adım değildi ki...” (Werfel, 2016, s. 161) diyerek kendisine zaman kalmadığından, notlarını değiştirebildiği Adler’i somut olarak dillendirmiş olur. Ardından yazılı olarak da suçu işleyen kişinin Adler olduğunu belirten kağıdı imzalar. (karş.: Werfel, 2016, s. 162) Sebastian dolaylı olarak başka bir suça daha başvurarak, “... söylediğim alçakça yalanı Adler’e itiraf etme cesaretini kendimde bulamadım.” (Werfel, 2016, s. 164) ifadesinden de anlaşılacağı üzere Adler’e gerçeği söylemez ve oyun oynamaya devam eder.

Suçun Adler ile birleşmesinin ardından Sebastian’ın önerisi üzerine birlikte intihar etmeye karar verirler. Adler’in “kurtuluş yolu” (Werfel, 2016, s. 170) olarak gördüğü bu eylem de Sebastian’ın başka bir suç girişimidir. “İki öğrencinin intiharı! Artık ikimiz de suçlu durumunda olmayacağız. Bütün suç öğretmenlere yüklenecek. Gazeteler bizim vakamızı yazacak. Ağır ceza mahkemesi öğretmenleri dört bir yana dağıtacak. Okul uzun süre kapalı kalacak.” (Werfel, 2016, s. 170) düşüncelerine Adler katılmasa da birlikte kararı uygulamaya başlarlar. Havagazı ile giderek uyku haline geçerlerken Sebastian intihardan vazgeçer: “Ani bir hareketle yattığım yerden doğruldum. Bu yaptığımız delilikti! Ölüm yoldaşıma hafifçe seslendim. O, sanki bir uykuya dalmıştı, artık kımıldamıyordu.” (Werfel, 2016, s. 174) Tam bu anda aklından, “Şimdi bu odadan çıkıp giderek onu kaderine terk edersem, o bu dünyadan yok olacak, bense kurtulacağım. Artık kimse notları benim değiştirdiğimi, hile yaptığımı kanıtlayamaz.” (Werfel, 2016, s. 174) düşünceleri geçer. Başka bir korku Sebastian’ı engeller ve bunu da yapamaz.

İntiharın gerçekleşmemesi üzerine “Sen gerçekten de yeteneksizin birisin, Sebastian!” (Werfel, 2016, s. 176) cümlesi Sebastian’ın Adler’den duyduğu en somut tespit olarak göze çarpmaktadır. Sebastian, intihardan sonuç alamaması üzerine “Benim aklıma bir kurtuluş çaresi geldi. Senin ölmen gerekmiyor. Şimdiki durumda, ne olursa olsun, velin olan dayın seni yanında çalışmaya zorlayacaktır. Buna katlanmaktansa, ortalıktan yok olman, kaçıp gitmen daha iyi olmaz mı?” (Werfel, 2016, s. 177) fikrini ortaya atar ve çeşitli argümanlarla Adler’i buna ikna eder. İlk aşamada Sebastian bunu planlamasa da Adler’in kaçışı suçun adeta itirafı olacaktır. Adler’in varlığın Sebastian için bir tehdide dönüşebilme korkusu ortaya bir paranoya çıkarır. Bu yüzden “Sonsuza dek Adler’den kurtulacaktım. ... Adler’in firarı ise suçun itirafı sayılırdı.” (Werfel, 2016, s. 190) şeklinde düşüncelerle Adler’i Amerika’ya gitmek üzere Hamburg’a (Werfel, 2016, s. 179, 190) yollar. Bunu yapabilmek için ise yine başka bir kriminal suça, hırsızlığa başvurarak halasının takılarından birini çalar (karş.: Werfel, 2016, s. 175, 177, 180). “Çaldığım mücevher” (Werfel, 2016, s. 180) şeklinde açıkça ifade ettiği nesnenin karşılığı olacak finansal varlığa yeni suçu için ihtiyaç duyar.

Geçmişte işlediği bir suçu ortadan kaldırmak üzere gelecekte başvuracağı başka bir suç için Sebastian yine suça ihtiyaç duyar. Bu figür o denli suçla yoğrulmuş durumdadır ki, başvurduğu bir suç başka bir suçu doğurmakta, telafi etmek istediği bir suç için yine suça ihtiyaç duymakta, suçtan bir türlü uzak kalamamakta ve bizzat varlığı giderek suça dönüşmektedir.

Suçtan, suçun içerisinde bulunmaktan uzak kalamayan Sebastian, durumunun ve dönüştüğü insanın farkındadır. “Ama aşağılık davranışlar kaderimdi artık.” (Werfel, 2016, s. 119) ifadesi, Sebastian’ın ne denli bu olguya bulaştığının ve istese de artık bundan kurtulamayacağını göstergesidir. Gerçekten de figürün, belirli bir aşamadan sonra elinde olmadan suça başvurduğu izlenimi romanda hakimdir. Bir nevi kendi benliğine rağmen suç işlediği duygusu aktarılmaktadır.

Elbette bu aşamaya gelmesi, bu aşamada da yaptıkları kendi tercihi ve bundan da öte Freud'un "kendi bilgisi ve istemi dışında suç işlemesi, ruhunda barındırdığı canice yönelimlerdeki bilinçsiz niteliğin tam bir dışavurumuydu." (1974, s. 63) ifadesinin insan varlığındaki sonucudur. Ancak yine de Sebastian'ın, roman bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başlangıçta da somut bir neden olmaksızın başvurduğu suç, sonuçta onu adeta ele geçirir ve bu aşamadan sonra kendisine hakim olamaz. Bu noktadan sonra "suç" kavramı, figür için gerçek anlamından uzaklaşıp sıradanlaşır. "Suç sayılan bu işle uğraşırken pek korku duymuyordum aslında." (Werfel, 2016, s. 175) gibi ifadeler Sebastian'ın suçu ne denli kanıksadığını göstermektedir.

Jaspers'in önerdiği suçlardan (1946, s. 31-32) en az ikisine (ahlaki, kriminal) başvuran figürün eylemlerini bunlarla sınırlandırmak mümkün olmasa da bunları üst başlıklar olarak almak mümkündür. Sebastian genel olarak suçun ahlaki ve kriminal boyutlarına başvurmuştur. Bunlardan daha ileri boyutta Adler'e karşı olan tutum ve davranışları, bunlardan çok daha ileri boyuttadır. Suçun bireysel, toplumsal, vicdani, etik ile sınırlı olmayan birçok boyutu karşımıza çıkmaktadır. Bu suçların, hedef aldığı asıl noktanın Antikite'den bu yana korunmaya çalışılan ve çağdaş hukuk sistemlerinde de yeri olan insan onuru ve dolayısıyla varlığı olduğunu söylemek mümkündür.

Yargıç Dr. Ernst Sebastian, roman zamanına göre bugün temsil ettiği konumun ve uygulamakla yükümlü olduğu yasaların gereği olarak insan onurunu ilk koruması gereken ve bu doğrultuda hassasiyet de gösteren bir kişi olarak, kendi geçmişi olan öğrenci Ernst Sebastian ile çatışmaktadır. Öğrenci Sebastian'ın yaptıkları en az 25 yıl sonra yargıç Dr. Sebastian'ın karşısına çıkmaktadır. Yargıçlık yaparken, karşılaştığı Franz Josef Adler figürü ve mezuniyetlerinin 25. yılını kutlamak üzere eski okul arkadaşlarıyla bir araya gelmesi geçmişe yeniden dönmesini ve iki zaman arasında gidiş dönüşlere neden olmaktadır. Bu nedenle hiç olmadığı kadar farklı davranışlar sergileyen, yeniliklerle karşılaşan ve karşılaştıran bir Dr. Sebastian doğar. Bununla bağlantılı olarak ortaya çıkan şizofreninin temel nedeni ise geçmişin bu denli suç, içerisinde bulunduğu zamanın ise bu denli yasa barındırıyor olması yönünde yorumlanabilir.

SONUÇ

Edebi metinler, özellikle romanlar belirli izleklere başvurabilir hatta bunları temalarının önemli birer parçası olarak kullanabilirler. *Mezunlar Günü* romanında Franz Werfel, suçu ilk bakışta bir izlek olarak almış, daha sonra temanın tamamına yaymış ve son aşamada sorunsallaştırmıştır.

Mezunlar Günü romanında suç olgusu, birden fazla boyutuyla okur karşısına çıkmaktadır. İlk olarak, öğrenci Ernst Sebastian ile yargıç Dr. Ernst Sebastian'ın bir insanda buluşması göze çarpmaktadır. Bir tarafta yargıçlık mesleği ve Dr. Sebastian'ın ilkeleri gereği suça mesafeli bir kişilik dururken, diğer tarafta varlığı adeta suça dönüşen öğrenci Sebastian yer almaktadır. Babası Avusturya'nın en yetkili yargıç olan öğrenci Sebastian, bir dürtü gereği suçla arasına mesafe koyamamaktadır. Romanda yer alan diğer suçların büyük çoğunluğu kriminal suçlardır. Bunlar, günümüzde çağdaş hukuk sistemlerince de suç olarak tanımlanan eylemlerdir ve bu eylemlerin cezai karşılıkları vardır. Kriminal olmayan, ancak temelde suç olan, vicdan, ahlak ve insanlık ile örtüşmeyen eylemlere de Sebastian başvurmuştur.

Romanın, bu açıdan ortaya koyduğu sonuç, insanın, varlık itibarıyla suçtan bağımsız olamayacağıdır. İnsanın ilkel tarafı ve kadim anlatılar, insanın varlık anı itibarıyla suçu içinde taşıdığını kabul etmektedir. Bu durumun somut kanıtı, romandaki Dr. Ernst Sebastian'ın bizzat kendisidir. Gençliğinde Avusturya'nın en yetkili yargıcının oğlu olmasına, ileriki yaşlarında bizzat yargıç olmasına rağmen varlığında suçu taşıması, bazı noktalarda bizzat suçun kendisine dönüşmesi bu iddiayı desteklemektedir.

Yazıldığı ve yayımlandığı dönem itibarıyla dünyanın, özellikle Avrupa'nın çalkantılı döneminin insanını anlatmaktadır. Romanda anlatılan zaman ile gerçek zaman bu açıdan büyük ölçüde örtüşmektedir. 20. yüzyılın bir dünya savaşı geçirmiş ve bir taneye daha maruz kalacak insanı ve onun ruh hali başarılı bir şekilde yansıtılmaktadır. Özellikle ikinci savaşın ayak seslerinin ortalıkta olduğu bir dönem hissedilmektedir. Farklı bir yoruma göre bu çalkantılı ve tedirgin edici dönemin insan üzerinden yansıtıldığı tezi de ortaya atılabilir.

Bu çalışmada, suça mesafeli olması gereken, fakat suç ile yoğrulmuş bir insanın başvurduğu suçlar incelenmiştir. Werfel'in 1928 yılında yayımlanmış ve 1927 yılının bir aydan kısa bir zamanı içerisinde yazılmış olan *Mezunlar Günü* romanı, dönemi itibarıyla suçun somut varlığının içerisinde ortaya çıkmıştır. Hiç olmadığı kadar gerçek ve somut bir şekilde 20. yüzyıl insanının karşısında duran suç olgusunun, kurmaca bir figür üzerinden kurmaca bir yapıtta yer alması irdelenmiştir. Ortaya çıkan temel hipotez, buna paralel şekilde suçun edebi bir metinde izlek olarak kullanılabileceği ve temayı büyük ölçüde kapsayabileceğidir.

KAYNAKÇA

- Babil Yarattığı Destanı* (2017). (Çev.: Selim T. Adalı, Ali T. Görgü). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Baumann, Urs & Kuschel, Karl-Josef (2002). *Wie kann denn ein Mensch schuldig werden?*. Tübingen: Piper Verlag.
- Beccaria, Cesare (2015). *Suçlar ve Cezalar Hakkında* (Çev. Sami Selçuk). Ankara: İmge Kitabevi.
- Jaspers, Karl (1946). *Die Schuldfrage*. Heidelberg: Lambert Schneider.
- Kutsal Kitap* (2002). İstanbul: Ohan Matbaacılık.
- Sarı, Ahmet (2018). *Edebiyat ve Suç*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Schlink, Bernhard (2019). *Geçmişe İlişkin Suç ve Bugünkü Hukuk* (Çev. Reyda Ergün). İstanbul: Zoe Kitap.
- Sigmund, Freud (1974). *Freud ve Psikanaliz* (Çev. Kamuran Şipal). İstanbul: Bozak Yayınları.
- Sigmund, Freud (2016). *Psikanaliz*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Sümer Kral Destanları* (2017). (Çev.: Selim F. Adalı, Ali T. Görgü). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Werfel, Franz (2016). *Mezunlar Günü* (Çev. Selma Türkis Noyan). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Zahn, Leopold (1966). *Franz Werfel*. Berlin: Colloquium Verlag.

27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

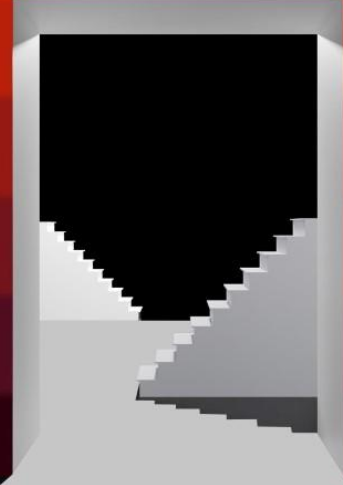
DR. FERHAT ÇETİNKAYA

Günce Yayınları

Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

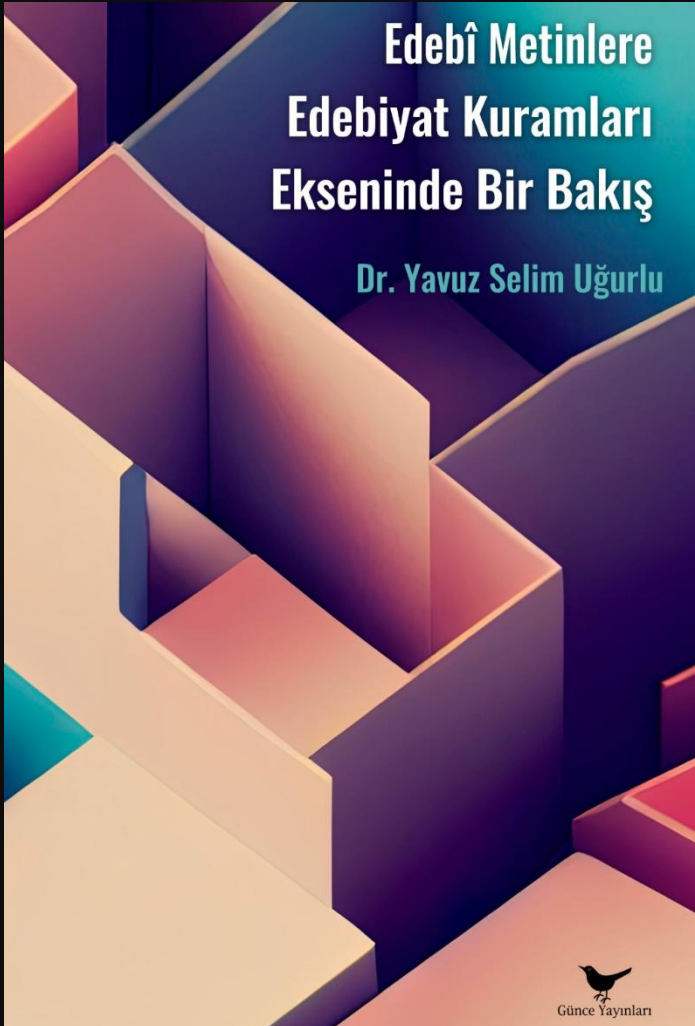
Ömriye Bayrak

Günce Yayınları

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Günce Yayınları

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

Günce Yayınları